

Dobrowolność ZUS w Polsce

Założenia do projektu zmian w ustawach

Biuro Rzecznika
Małych i Średnich Przedsiębiorców

Warszawa, 9 maja 2019 r.

Dr n. praw. Marek Woch

Radca Rzecznika

Biuro Rzecznika Małych i Średnich Przedsiębiorców

Wysokość składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne, Fundusz Pracy i Solidarnościowy Fundusz Wsparcia Osób Niepełnosprawnych* Składki za styczeń - grudzień 2019 r.

Rodzaj składki	Z dobrowolnym ubezpieczeniem chorobowym	Bez dobrowolnego ubezpieczenia chorobowego
Ubezpieczenia społeczne **	904,60 zł	834,55 zł
Ubezpieczenie zdrowotne	342,32 zł	342,32 zł
Fundusz Pracy i Solidarnościowy Fundusz Wsparcia Osób Niepełnosprawnych	70,05 zł	70,05 zł
SUMA	1316,97 zł	1246,92 zł

* dotyczy osób prowadzących pozarolniczą działalność, dla których minimalną podstawę wymiaru stanowi kwota 2859 zł (60% prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego, przyjętego do ustalenia kwoty ograniczenia rocznej podstawy wymiaru składek na rok 2019)

** kwota składki na ubezpieczenie wypadkowe obliczona stopą procentową w wysokości 1,67% właściwą dla płatników składek zgłaszających w poprzednim roku kalendarzowym do ubezpieczenia wypadkowego przeciętnie miesięcznie nie więcej niż 9 osób

Koszty FUS

Ze środków Funduszu są finansowane przede wszystkim wypłaty świadczeń na rzecz ludności, w tym: emerytury i renty, dodatki do emerytur i rent (pielęgnacyjne, dla sierot zupełnych i za tajne nauczanie) oraz zasiłki (m.in. chorobowe, macierzyńskie, pogrzebowe).

Koszty Funduszu na 2019r. zaplanowano w łącznej kwocie 246 260 366 tys. zł, tj. o 5,7% większej niż w p.w. 2018 r.

W 2019 roku wydatki poszczególnych funduszy wyodrębnionych w ramach FUS zaplanowano w kwotach:

- **165 255 425 tys. zł** – fundusz emerytalny, z którego są finansowane przede wszystkim wypłaty emerytur oraz wypłaty środków z subkonta2,
- **46 651 133 tys. zł** – fundusz rentowy, z którego są finansowane wypłaty rent z tytułu niezdolności do pracy, rent rodzinnych, dodatków wypłacanych przy emeryturach i rentach, wypłaty niektórych emerytur przyznanych z urzędu po rencie z tytułu niezdolności do pracy, zasiłków pogrzebowych, a także zadania w zakresie prewencji rentowej,
- **23 785 644 tys. zł** – fundusz chorobowy, z którego są finansowane świadczenia z tytułu niezdolności do pracy spowodowanej chorobą lub macierzyństwem,

Kwoty wypłat w latach 2015-2018 r. (w mln zł)

	2015	2016	2017	2018
Zasiłki chorobowe	9 826,9	10 615,2	11 309,7	11 532,9
Zasiłki macierzyńskie	7 555,7	7 745,3	7 863,6	8 263,2
	17 382,6	18 360,4	19 173,2	19 796,0

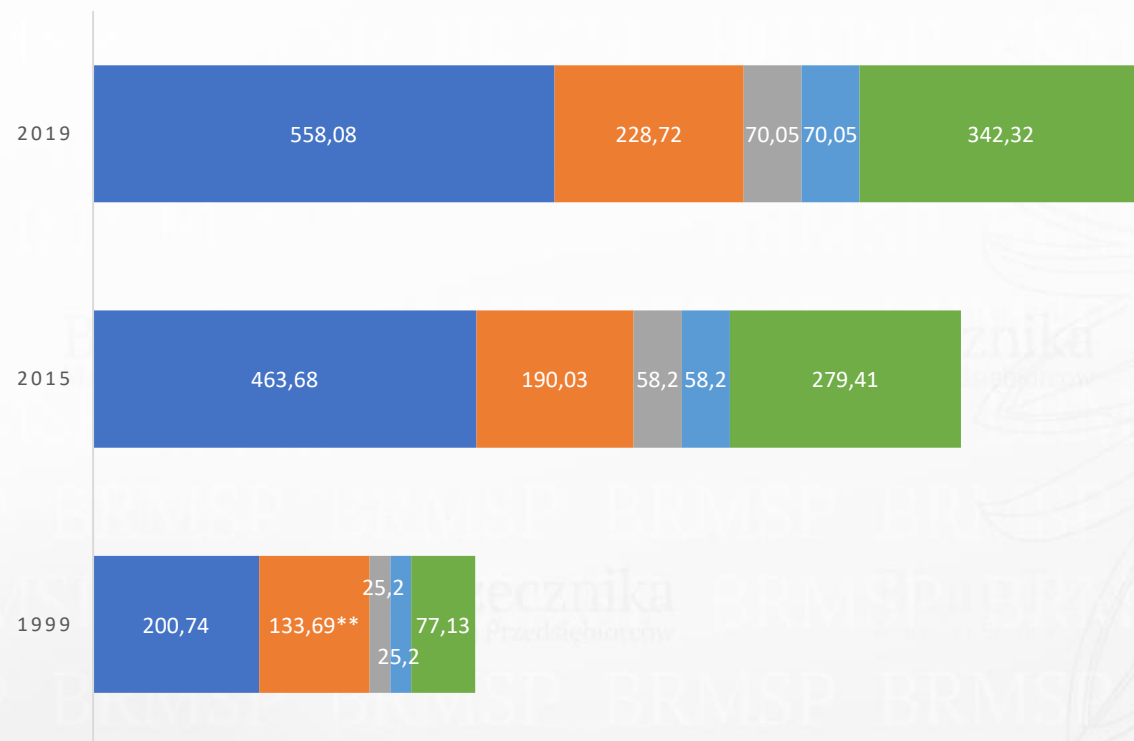
- **5 224 870 tys. zł** – fundusz wypadkowy, z którego są finansowane świadczenia z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych wraz z prewencją wypadkową.

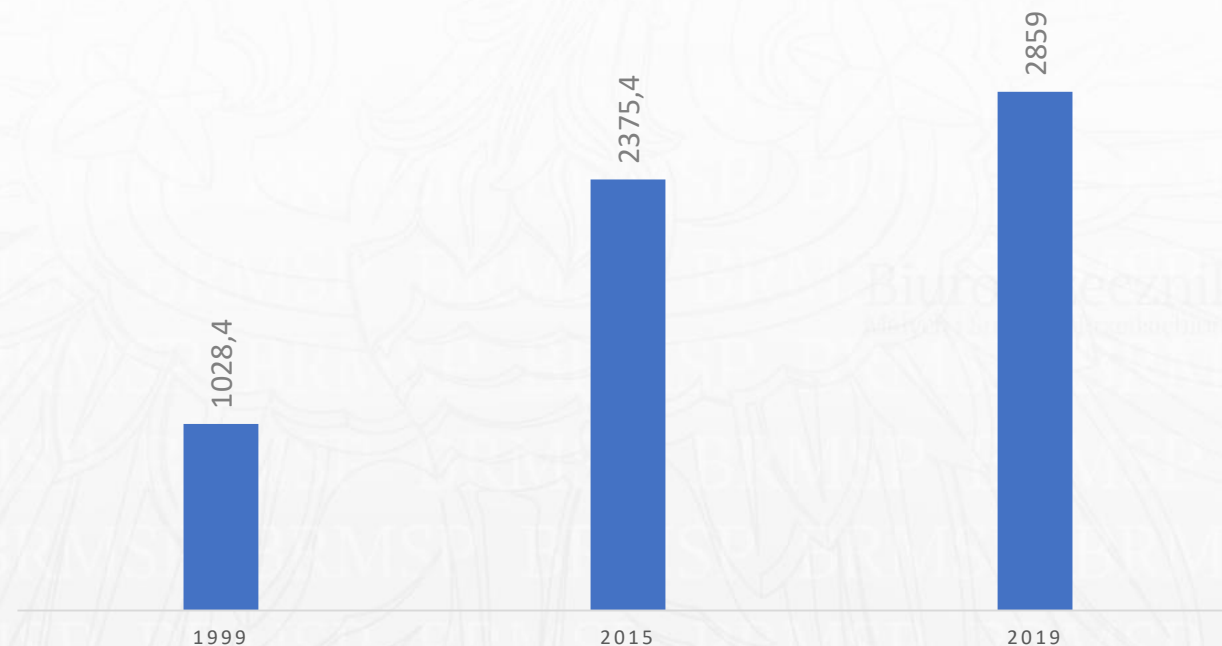
Ewolucja składek 1999 - 2019

WYSOKOŚĆ SKŁADEK W ZŁ 1999 – 2019*

■ Emerytalna ■ Rentowa ■ Chorobowa ■ Fundusz Pracy ■ Składka na ubezpieczenie zdrowotne

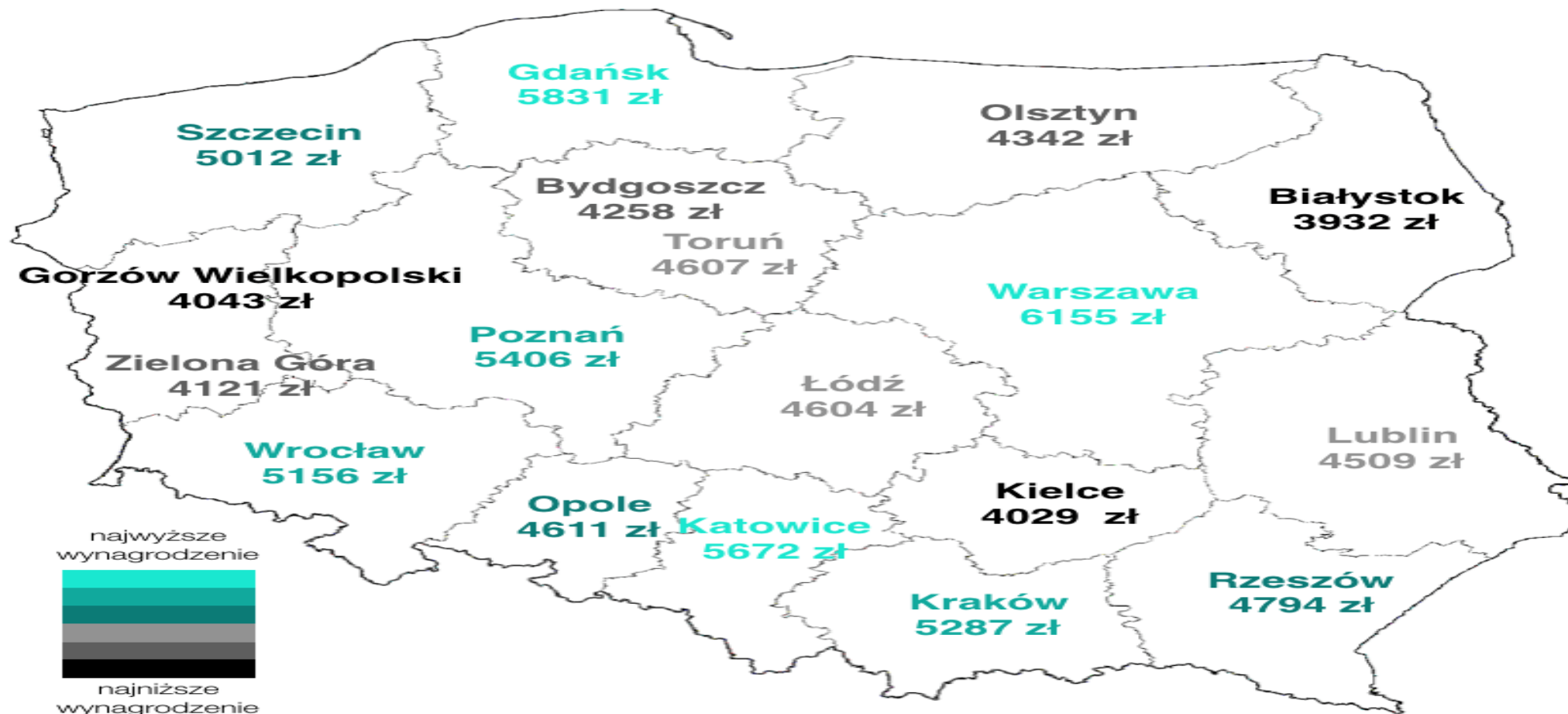
PODSTAWA WYMIARU SKŁADEK W ZŁ 1999 - 2019

* Dodatkowo należy doliczyć składkę wypadkową, której % wymiaru podstawy zmieniał się: 1999 r. – 1,62%; 2015 r. – 0,4%-3,6%; 2019 r. – 0,67%-3,33%.

** W 1999 r. % podstawy wymiaru wynosił 13%, a w 2015 r. i w 2019 r. wynosił 8%.

PRZECIĘTNE MIESIĘCZNE WYNAGRODZENIE 2018 W MIASTACH WOJEWÓDZKICH

najwyższe
wynagrodzenie

najniższe
wynagrodzenie

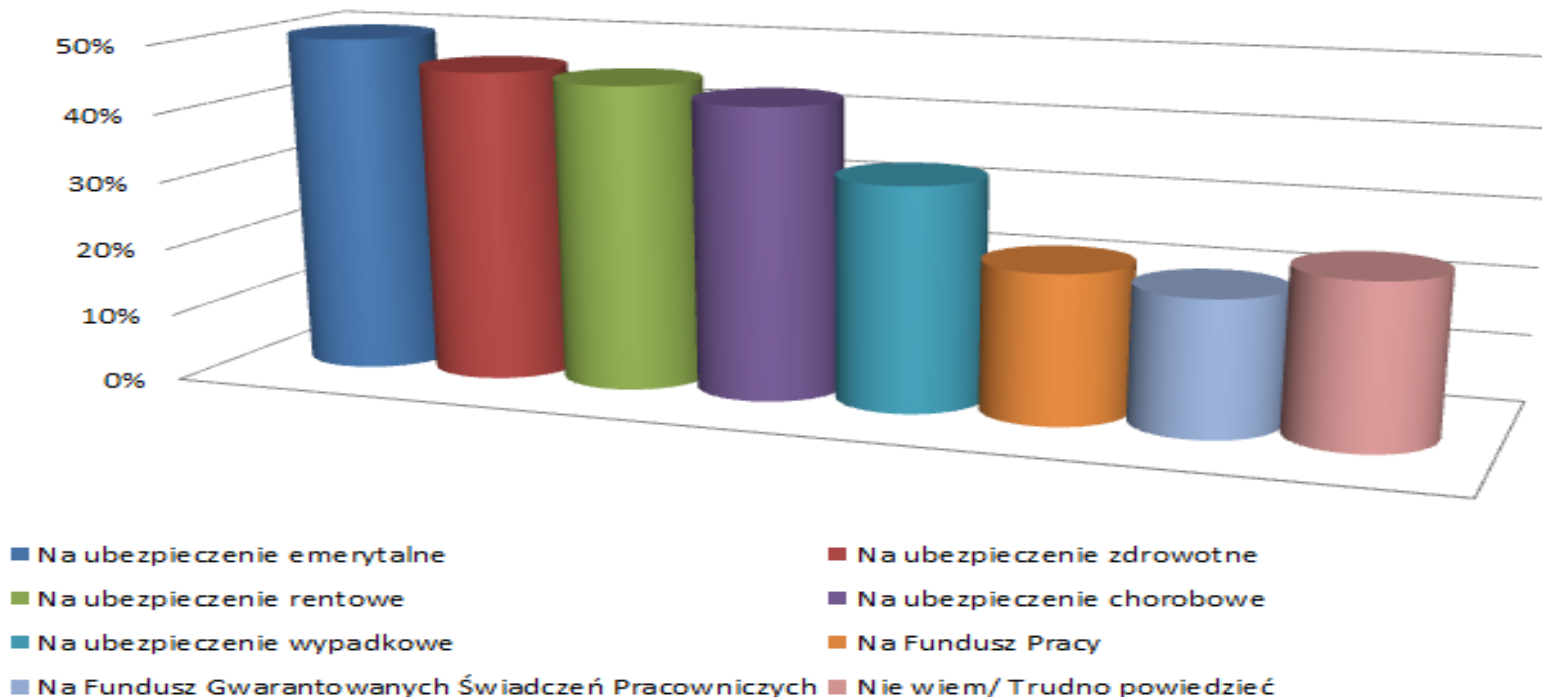
Wpływy składek oszacowano na kwotę
185 290 130 tys. zł, tj. o 4,4% wyższą niż
w 2018 r.

Plan FUS 2019 r. **244 981 507** tys. zł,
Dochody budżetu państwa w 2019 r. **387,7** mld
zł, a wydatki **416,2** mld zł.

Najlepiej znane są uprawnienia wynikające z opłacania składki na ubezpieczenie emerytalne – trzy czwarte Polaków wskazuje, że efektem opłacania tej składki jest emerytura, a błędne odpowiedzi wskazywane są przez mniej niż 10% respondentów. Niewiele mniej, bo dwie trzecie, potrafi powiązać składkę chorobową z zasiłkiem chorobowym, chociaż tutaj zarazem prawie jedna czwarta sądzi, że z tej składki pokrywane są koszty leczenia, a 16% wskazuje na rentę z tytułu niezdolności do pracy. Polacy najwyraźniej myślą ubezpieczenie chorobowe ze zdrowotnym – tylko połowa Polaków uważa, że to z tego ostatniego ubezpieczenia finansowane są koszty leczenia, ale wielu sądzi, że także zasiłek chorobowy. Ponad jedna czwarta Polaków (27%) traktuje składki na ubezpieczenie zdrowotne tak, jak na ubezpieczenia emerytalne, rentowe lub chorobowe.

Znajomość składek na ubezpieczenia społeczne Proszę wskazać te spośród niżej wymienionych składek, które są składkami na ubezpieczenia społeczne?

Opracowanie własne na podstawie: Przegląd Emerytalny. Bezpieczeństwo dzięki odpowiedzialności 2016 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych.

Główne założenia propozycji dobrowolnych ubezpieczeń społecznych

- Zmiana w ramach ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (ustawa systemowa).
- Swoboda wyboru przez „beneficjentów” dobrowolnego ZUS, któremu z ubezpieczeń społecznych chce podlegać i w jakim okresie.
- Możliwość wyboru podlegania wszystkim lub żadnemu z ubezpieczeń społecznych.

Historia ułatwień dla przedsiębiorców w zakresie obowiązku opłacania ubezpieczenia społecznego

- 24 sierpnia 2005 r. – „Preferencyjny ZUS”, możliwość zadeklarowania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe w wysokości nie niższej niż 30% kwoty minimalnego wynagrodzenia przez pierwsze 24 miesiące prowadzenia działalności gospodarczej.
- 30 kwietnia 2018 r. – Pakiet „Konstytucja Biznesu”
 - Działalność nieewidencjonowana
 - Ulga na start przez pierwsze 6 miesięcy
- 1 stycznia 2019 r. – „Mały ZUS”, możliwość zadeklarowania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe w wysokości uzależnionej od przychodu.

Kto może korzystać z ułatwień w zakresie obowiązku opłacania ubezpieczeń społecznych

Preferencyjny ZUS – tylko osoby fizyczne prowadzące jednoosobową działalność gospodarczą (w tym wspólnicy spółek cywilnych)

Ulga na start – tylko osoby fizyczne prowadzące jednoosobową działalność gospodarczą (w tym wspólnicy spółek cywilnych)

Działalność nieewidencjonowana – osoby fizyczne, których przychód w żadnym miesiącu nie przekracza kwoty 50% minimalnego wynagrodzenia i które w okresie 60 miesięcy nie wykonywały działalności gospodarczej

Mały ZUS – tylko osoby fizyczne prowadzące jednoosobową działalność gospodarczą (w tym wspólnicy spółek cywilnych)

Zakres podmiotowy

Osoby fizyczne prowadzące pozarolniczą działalność gospodarczą

Ustawa z dnia 6 marca 2018 r. o Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej i Punkcie Informacji dla Przedsiębiorcy, Dz. U.
2018 r. poz. 647.

Biuro Rzecznika
Małych i Średnich Przedsiębiorców

Zakres przedmiotowy

- Ubezpieczenie emerytalne
- Ubezpieczenie rentowe
- Ubezpieczenie chorobowe*
- Ubezpieczenie wypadkowe**
- Fundusz Pracy*** (wówczas brak np. zasiłku dla bezrobotnych w przypadku „duży ZUS”)

* Ubezpieczenie chorobowe jest już dzisiaj dobrowolne (zasiłek chorobowy przysługuje ubezpieczonemu, który wskutek choroby jest niezdolny do pracy. Inne: świadczenia rehabilitacyjne - przysługuje osobom które wygasła prawo do zasiłku a wymagają dalszego leczenia lub rehabilitacji; zasiłek wyrównawczy - kompensuje różnice w wynagrodzeniu z powodu czasowej i częściowej niezdolności do pracy; zasiłek macierzyński; zasiłek opiekuńczy.

** W przypadku utraty zdolności do pracy w wyniku wypadku przy pracy lub choroby zawodowej, podleganie ubezpieczeniu wypadkowemu daje prawo do szczególnych świadczeń typu: zasiłek chorobowy, świadczenie rehabilitacyjne, zasiłek wyrównawczy, jednorazowe odszkodowanie, renta z tytułu niezdolności do pracy, renta szkoleniowa, renta rodzinna, dodatek do renty rodzinnej, dodatek pielęgnacyjny, pokrycie kosztów związanych z leczeniem z zakresu stomatologii i szczepień ochronnych oraz zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne w zakresie określonym ustawą.

*** Fundusz Pracy nie jest ubezpieczeniem społecznym. (Pieniądze te przeznaczone są w szczególności na aktywizację osób bezrobotnych, czyli: zasiłki dla bezrobotnych, prace interwencyjne, roboty publiczne, szkolenie i przekwalifikowanie bezrobotnych, rozwój pośrednictwa zawodowego, rozwój systemów informatycznych, badania rynku pracy. Stan środków pieniężnych na koniec grudnia 2018 r. **15 717 115,7 mln zł.**

Zakres przedmiotowy

Jak jest obecnie

- Ubezpieczenie emerytalne - **obowiązkowe**
- Ubezpieczenie rentowe - **obowiązkowe**
- Ubezpieczenie chorobowe - **dobrowolne**
- Ubezpieczenie wypadkowe - **obowiązkowe**
- Fundusz Pracy - co do zasady **obowiązkowy**
- Ubezpieczenie zdrowotne - **obowiązkowe**

Proponowane zmiany

- Ubezpieczenie emerytalne - **dobrowolne**
- Ubezpieczenie rentowe - **dobrowolne**
- Ubezpieczenie chorobowe - **dobrowolne**
- Ubezpieczenie wypadkowe - **dobrowolne**
- Fundusz Pracy - **dobrowolne**
- Ubezpieczenie zdrowotne - **obowiązkowe**

Zmiany dostosowawcze

Proponowane rozwiązanie oprócz nowelizacji ustawy systemowej wymagałoby m.in. zmian w:

- ustawie z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych;
- ustawie z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych;
- ustawie z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych;
- ustawie z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.

Zmiany systemowe

Ubezpieczenia społeczne to nie tylko ustawa systemowa. Wobec powyższego proponowana zmiana wymagać będzie również działań o charakterze systemowym, związanych w pierwszej kolejności z zapobieganiem sytuacji polegających na „wpychaniu” ludzi w samozatrudnienie oraz ograniczaniu klina podatkowego, które to już dziś są zjawiskami coraz bardziej problematycznymi.

Minister Teresa Czerwińska na pytanie „co zatem państwo zrobi z pracownikami już wypchniętymi na samozatrudnienie? Odpowiedziała: „na pewno nie podejmujemy działań – czy to legislacyjnych czy administracyjnych – ze skutkami wstecznymi. Będziemy walczyli z umowami śmieciowymi, o to by pracownik miał lepszą pozycję wobec pracodawcy. **Mam nadzieję, że szara strefa też się zmniejszy. Będzie to służyło szerszemu celowi społecznemu. Doszliśmy do wniosku, że po trudnych latach transformacji budowy silnej gospodarki przyszedł czas na większą troskę o rynek pracy”***.

W dniu 24 kwietnia 2019 r. Rada Ministrów przyjęła Wieloletni Plan Finansowy Państwa na lata 2019-2022.

5.1. Uszczelnienie kwalifikacji przychodów do źródła „pozarolnicza działalność gospodarcza”
Cel: ograniczenie skali zjawiska nieuprawnionego kwalifikowania przychodów otrzymywanych przez osoby fizyczne do źródła „pozarolnicza działalność gospodarcza” i w efekcie ograniczenie arbitrażu podatkowego i dualizmu rynku pracy. Minister Finansów w porozumieniu z Ministrem Przedsiębiorczości i Technologii, Ministrem Inwestycji i Rozwoju oraz Radą Dialogu Społecznego wypracują konsensualne regulacje uszczelniające kwalifikację przychodów do źródła „pozarolnicza działalność gospodarcza”, minimalizując ingerencję w swobodę wyboru modelu, w którym przedsiębiorcy prowadzą swoją aktywność gospodarczą.
Narzędzia: zmiana ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych oraz inne regulacje uszczelniające kwalifikację przychodów do źródła „pozarolnicza działalność gospodarcza”.
Adresaci: osoby fizyczne oraz podmioty zatrudniające takie osoby.
Organ odpowiedzialny: Minister Finansów, Szef Krajowej Administracji Skarbowej, Minister Przedsiębiorczości i Technologii, Minister Inwestycji i Rozwoju.
Termin: planowane wejście w życie rozwiązania – 1 stycznia 2020 r.

Jak wyjaśniło, już po przyjęciu WPF, w odpowiedzi na pytania money.pl Ministerstwo Przedsiębiorczości i Technologii, "dziś mamy już rozwiązania, które pozwalają na ograniczenia w zakresie samozatrudnienia". Zdanie mrożące krew w żyłach niemal 3 mln samozatrudnionych w Polsce. Resort uspokaja jednak, że chodzi o ustawę o podatku dochodowym, która wyklucza prowadzenie działalności gospodarczej jedynie w sytuacji, gdy spełnione są łącznie trzy wymienione w jej treści warunki.

Mowa o przeniesieniu odpowiedzialności na zlecającego, **wykonywanie prac pod kierownictwem, w miejscu i czasie wyznaczonym przez zlecającego oraz braku ryzyka gospodarczego po stronie prowadzącego "firmę"**. MPiT zapewnia, że prace nad realizacją założenia zapisanego w WPF będą prowadzone w taki sposób, by "nie utrudniać życia przedsiębiorcom". Z drugiej strony przyznaje, że w razie dostrzeżenia luk w obecnych przepisach dopuszcza możliwość stworzenia "nowych obostrzeń", by po chwili znów łagodzić ton.

"Nie możemy też zgodzić się z tezą, że samozatrudnieni nie ponoszą ryzyka gospodarczego. Jest ona fałszywa" - czytamy w odpowiedzi otrzymanej z biura prasowego MPiT. Resort odrzuca także wizję, w której posiadanie tylko jednego kontrahenta będzie automatycznie uznane za nadużycie.

"Praktyka gospodarcza jest dużo bardziej skomplikowana niż nam się wydaje w teorii" - podsumowuje biuro prasowe MPiT.

M. Lis, Testu przedsiębiorcy może i nie będzie, ale samozatrudnieni będą sprawdzani. "Mamy rozwiązania,, 7.04.2019,

<https://www.money.pl/podatki/testu-przedsiębiorcy-moze-i-nie-bedzie-ale-samozatrudnieni-beda-sprawdzani-mamy-rozwiazania-6378078643894401a.html>,

dostęp: 8.05.2019.

Dziękuję za uwagę

Marek Woch

